

A

1 Makroekonomický vývoj

pokles
slovenskej
ekonomiky o
5,2 %

zníženie
investícií o
11,9 %

zánik
približne
52-tisíc
pracovných
miest

1

Makroekonomický vývoj

Makroekonomický vývoj zahŕňa informácie o globálnom hospodárskom vývoji a vývoji základných makroekonomických ukazovateľov na Slovensku v roku 2020.

1.1

Vonkajšie ekonomické prostredie

1.1.1 Globálne hospodárstvo zasiahla pandémia koronavírusu

V snahe zamedziť jej šírenie prostredníctvom obmedzenia osobných kontaktov sa ekonomiky v prvej polovici roka uzavreli. Postihnutý bol najmä sektor služieb. Pandémia však výrazne narušila aj dodávateľsko-odberateľské vzťahy a vo viacerých odvetviach viazli dodávky vstupov. Podstatne to ovplyvnilo aj automobilový priemysel. Pokles ekonomickej aktivity kopíroval prítomnosť protipandemických opatrení. Najvýraznejšie sa ekonomická aktivita prepadla v období od februára do apríla 2020.

S postupným uvoľňovaním obmedzení sa začalo hospodárstvo pomaly zviechať. Jeho oživenie podporili výrazné fiškálne stimuly aj uvoľňovanie menovej politiky v najvýznamnejších ekonomikách. Opätovný nárast infikovaných v poslednom štvrtroku roka a následné sprísnenie protipandemických opatrení však toto oživovanie pribzdili. Podľa odhadov Medzinárodného menového fondu (MMF) sa globálna ekonomika v roku 2020 prepadla o 3,5 %. Vplyv pandémie na jednotlivé krajiny bol nerovnomerný. Kým oživenie v Číne bolo rýchlejšie, ako sa očakávalo, vo väčšine ostatných ekonomík návrat k predpandemickým úrovňam prebiehal len pomaly.

Pandémia koronavírusu a s ňou spojené uzatváranie ekonomík ovplyvnili aj cenový vývoj. Pokles ekonomickej aktivity sa premietol do nižšieho dopytu po ropu. Navyše v takomto prostredí Saudská Arábia začala v marci cenovú vojnu na trhu s ropou. To stlačilo jej ceny až k 20 USD/b a v priemere za rok 2020 sa jej cena znížila o viac ako 30 %. Ceny komodity sa premietli aj do

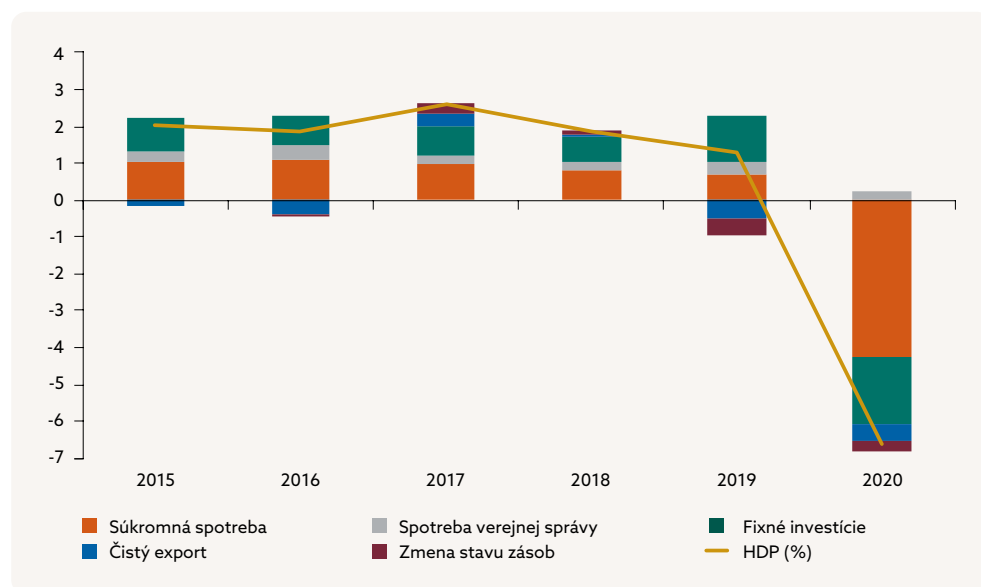
spotrebiteľských cien energií, čo výrazne prispelo k poklesu celkovej inflácie. Oslabenie ekonomickej aktivity a spotrebiteľského dopytu však tlmil cenový vývoj aj v iných segmentoch, najmä v službách.

1.1.2 Nepriaznivá zdravotná situácia významne zasiahla hospodárstvo eurozóny

Protipandemické opatrenia sa premietli do výrazného uzatvárania ekonomík, najmä na prelome prvých dvoch štvrtrokov. V prvom polroku sa hospodárstvo prepadlo približne o 15 %. S ústupom počtu infikovaných sa následne ekonomika rýchlo oživovala. V závere roka však bolo potrebné protipandemické opatrenia opäť sprísniť a hospodárstvo znova mierne pokleslo.

Medziročne sa hrubý domáci produkt v roku 2020 znížil o 6,6 %, kým v predchádzajúcom roku mierne rástol (graf č. 1). Najvýraznejšie k ekonomickému poklesu prispela súkromná spotreba, ktorú podstatne ovplyvnili opatrenia na obmedzenie sociálnych kontaktov, ale aj zhoršenie situácie na trhu práce a výrazný nárast neistoty. V prostredí zhoršených ekonomických vyhlíadok klesal aj investičný dopyt. Ekonomiku mierne podporila len spotreba verejnej správy.

Graf 1:
Vývoj HDP
(medziročná
zmena v %, príspevky v p. b.)
 Zdroj: Eurostat

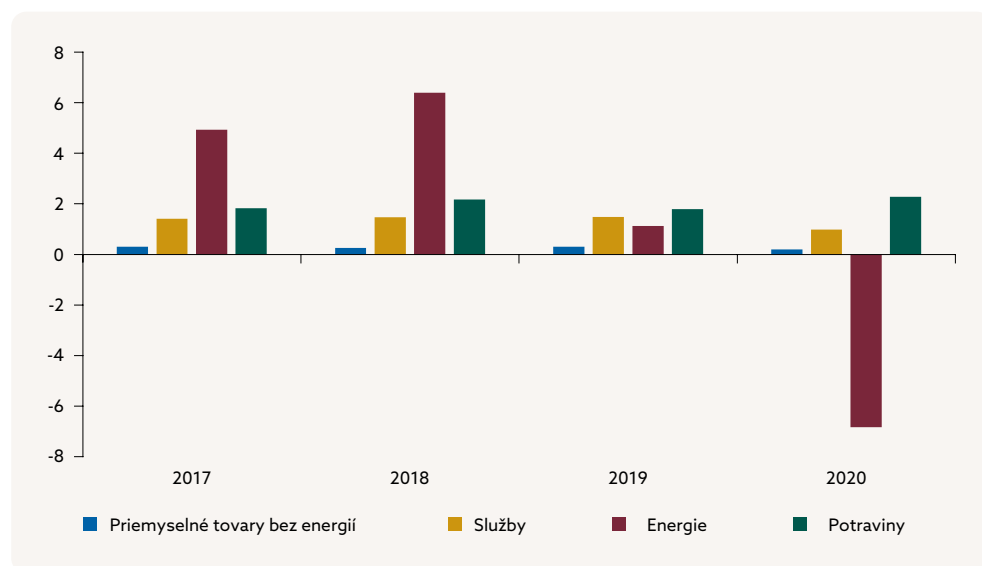
Nepriaznivý ekonomický vývoj sa premietol na trhu práce, keď zamestnanosť v roku 2020 poklesla o 1,6 %. V porovnaní s poklesom hospodárstva bol však tento pokles relatívne mierny, keďže trh práce podporovali rôzne vládne programy na udržanie zamestnanosti.

Pandémia sa premietla v roku 2020 aj do zníženia inflácie (o 1,0 p. b. na 0,2 %). Výrazné spomalenie cenovej dynamiky reflektovalo pokles cien ropy, ktorý sa premietol do spotrebiteľských cien energií (graf č. 2). Cenový vývoj ovplyvnil pokles ekonomiky a dopytu, ako aj zmena spotrebiteľského správania v pandemickom prostredí. To ovplyvnilo cenový vývoj niektorých kategórií služieb, ktoré boli najviac postihnuté protipandemickými opatreniami. Medziročne klesali ceny dopravy, ceny zájazdov, spomalil sa cenový rast v hoteloch a reštauráciách. Naopak, mierne sa zrýchlil rast cien potravín. Jadrová inflácia (celková inflácia bez cien potravín a energií) sa spomalila o 0,3 p. b. na 0,7 %.

Graf 2:
Vývoj zložiek
HICP inflácie
(medziročná
zmena v %)

Zdroj: Eurostat

1.2

Makroekonomický vývoj SR

Slovenská ekonomika pod vplyvom pandémie a prísnych karanténnych opatrení klesla v roku 2020 o 5,2 %. K poklesu prispeli všetky komponenty s výnimkou čistého exportu.

Recesia doľahla na trh práce a zamestnanosť poklesla. Zamestnanosť sa znížila najmä v 1. polroku, čo vyústilo do nárastu počtu nezamestnaných. Pracovné miesta ubudli v priemysle a službách. Opatrenia vlády na udržanie pracovných miest do značnej miery podporili zamestnanosť a tlmili prepád príjmov domácností. Mzdy v ekonomike vzrástli, avšak ťahala ich najmä valorizácia vo verejnom sektore.

Spotrebiteľské ceny sa v roku 2020 zvýšili o 2,0 %. Na spomalenie inflácie pôsobili nižšie ceny energií a potravín.

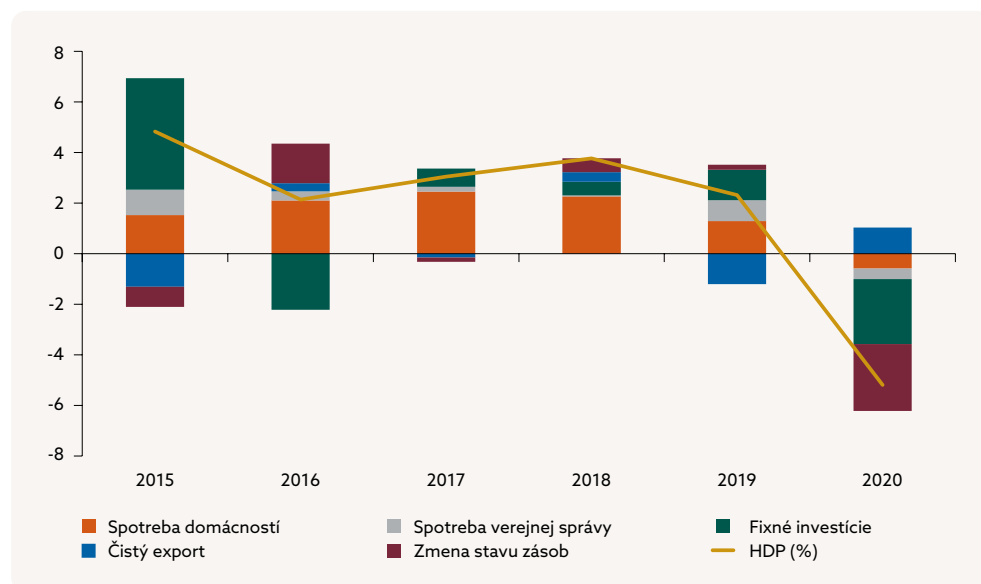
1.2.1 Reálnu ekonomiku ovplyvnili prijaté opatrenia

Slovenskú ekonomiku, podobne ako ostatné krajiny, neočakávane zasiahla začiatkom roka 2020 pandémie koronavírusu. Následne prijaté protipandemické opatrenia vyústili do poklesu ekonomickej aktivity o 5,2 % (v roku 2019 rast 2,3 %). Zasiahnutá bola najmä domáca časť ekonomiky. Kým domácnosti znížili svoju spotrebu len mierne, firmy do značnej miery obmedzili investičnú aktivitu. Napriek celoročnému poklesu vývozov, čistý export prispel pozitívne k rastu ekonomiky. Dôvodom bolo obmedzenie dovozov v súvislosti s nižším domácim dopytom a zároveň výraznejším využívaním zásob (graf č. 3).

Graf 3:
Vývoj reálneho HDP (medziročná zmena v %, príspevky v p. b.)

Zdroj: ŠÚ SR

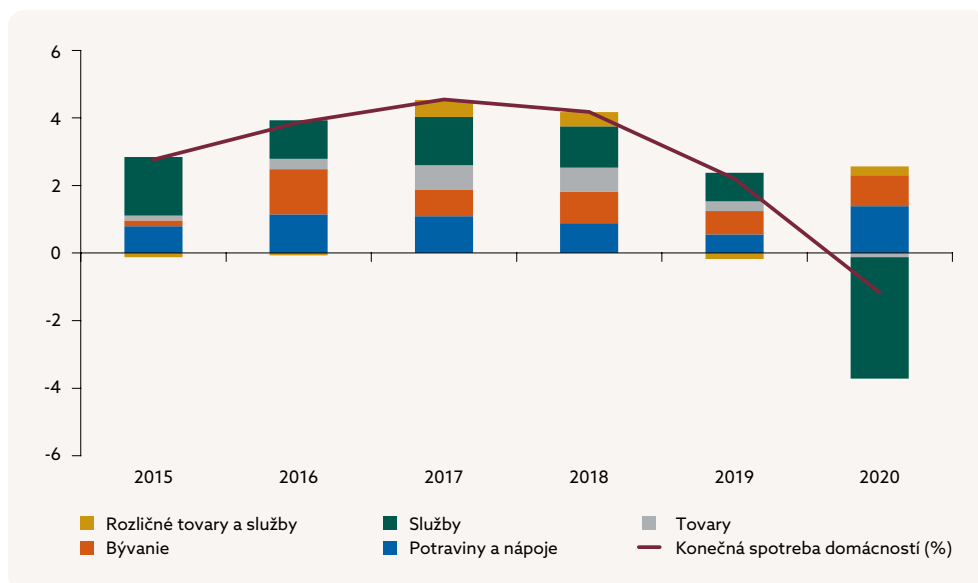
Uzatvorenie prevádzok a obmedzenia pohybu sa dotkli spotreby domácností, ktorá poklesla o 1,1 %. Pod vplyvom zavedených opatrení spotrebiteľia nemali možnosť míňať svoje prostriedky tak, ako by mohli a chceli. Prejavilo sa to hlavne na nízkych tržbách služieb, ktorých sa pandémie dotkla najviac. Naopak, v dôsledku zvýšeného využívania práce z domu narástli výdavky na potraviny a bývanie (graf č. 4). Pod nižšiu spotrebu domácností sa do určitej miery podpísala aj opatrnosť z budúceho vývoja. Rôzne opatrenia a lockdowny v priebehu roka sa premietli v zhoršení situácie na trhu práce. Rast nezamestnanosti a zastavenie produkcie počas prvej vlny pandémie spôsobili pokles príjmov z práce. Vládne opatrenia vo forme tzv. „kurzarbeit“ a pandemických PN a OČR zmiernili pokles disponi-

bilného príjmu domácností (graf č. 5). Miera úspor v roku 2020 vzrástla na vysokú úroveň, nie však tak výrazne ako v ostatných európskych krajinách.

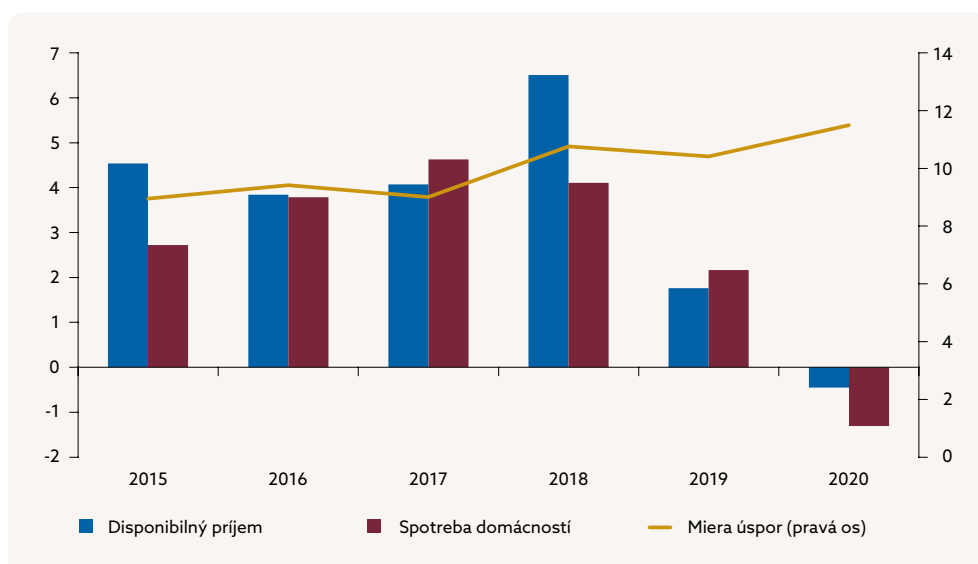
Graf 4:
Spotreba domácností podľa zložiek (s. c., medziročná zmena v %, príspevky v p. b.)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

Graf 5:
Vývoj spotreby a disponibilného príjmu (s. c., medziročná zmena v %)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

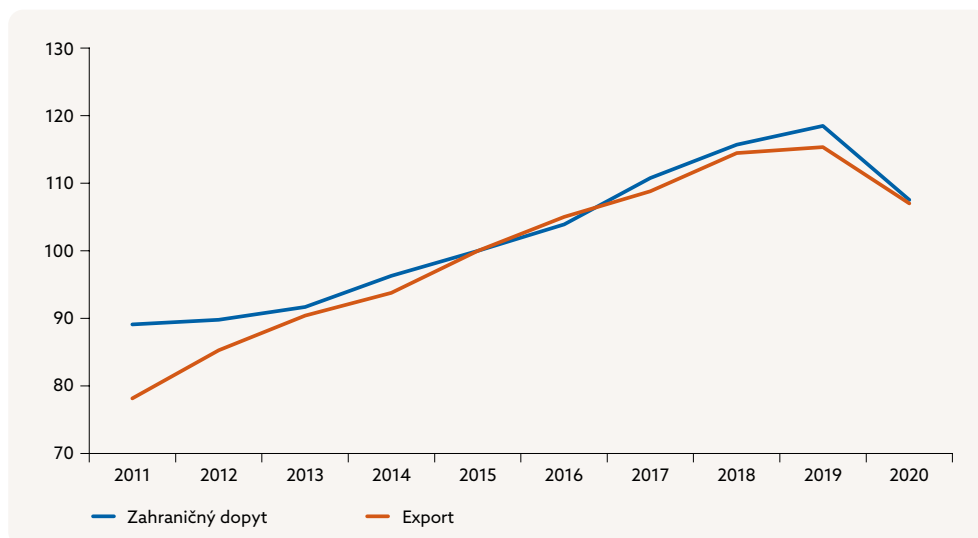
Podniky počas pandémie výrazne obmedzili investičnú aktivitu, tvorba fixného kapitálu poklesla medziročne o 11,9 %. Zastavenie výroby a následný pokles tržieb podnikov mal nepriaznivý vplyv na ich likviditu. V rámci snahy o zlepšenie svojej finančnej situácie pristúpili k znižovaniu nákladov a zároveň aj z opatrnosti z budúceho vývoja prehodnotili svoje investičné plány. Tvorba kapitálu poklesla vo všetkých sektoroch ekonomiky, najmä však u finančných a nefinančných spoločností. Z hľadiska jednotlivých druhov aktív si rast v minulom roku dokázali udržať iba investície do budov na bývanie.

Exportná výkonnosť Slovenska poklesla v dôsledku nižšieho zahraničného dopytu (graf č. 6) a špecifickým problémom spôsobených pandemiou. Počas prvej vlny pandémie vláda pristúpila k tvrdému lockdownu a na určitý čas sa zastavila aj produkcia v priemyselných podnikoch. Firmy sa zároveň museli vyrovnávať aj s narušením dodávateľských reťazcov v medzinárodnom meradle a oslabenou konkurencieschopnosťou (graf č. 7). Objem vývozov v tomto období poklesol o takmer tretinu. Následné uvoľnenie opatrení a postupná obnova produkcie sa prejavili v rýchлом dobiehaní strát, a tak export v celom roku poklesol o 7,4 %.

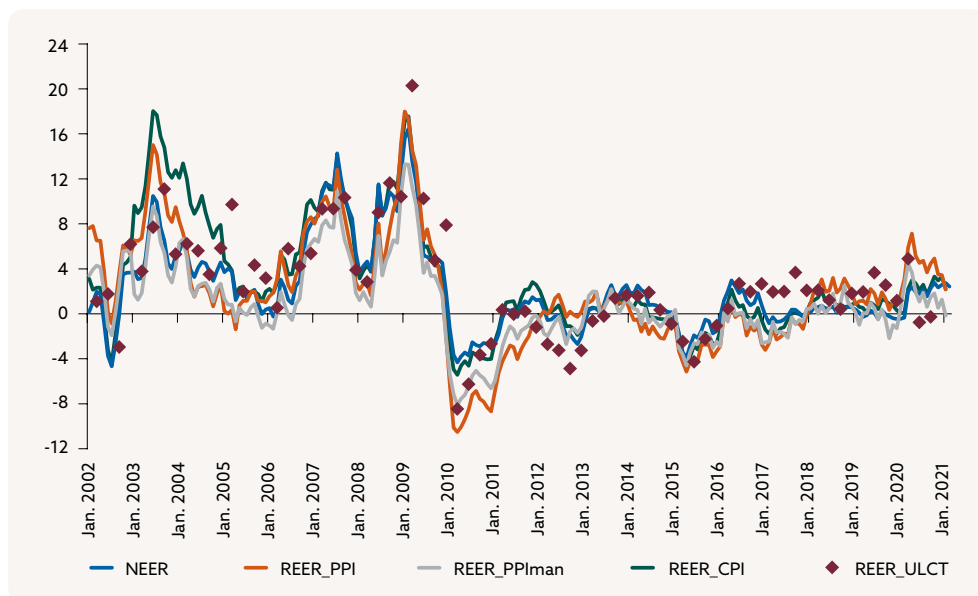
Graf 6:
Vývoj exportu
a zahraničného
dopytu
(2015 = 100, s. c.)

Zdroj: ŠÚ SR,
výpočty NBS

Graf 7:
Vývoj indexov
NEER a REER
(15 partnerov,
medziročná
zmena v %)

Zdroj: ŠÚ SR,
výpočty NBS

Poznámka: + zhodnotenie, - znehodnotenie indexov

Nepriaznivý vývoj domácej časti ekonomiky spolu s opatrnosťou podnikov súvisiacou s neistotou budúceho vývoja sa premietli do výraznejšieho zníženia dovozov tovarov a služieb. Priemyselné podniky aj obchodné prevádzky pristúpili k znižovaniu existujúcich zásob materiálu a tovarov. V dôsledku neistoty z budúceho dopytu (domáceho aj zahraničného) dovažali počas celého roka nižšie objemy tovarov a služieb. Saldo zahraničného obchodu dosiahlo výraznú kladnú úroveň a čistý export ako jediný prispel pozitívne k vývoju ekonomiky.

Z produkčnej stránky sa HDP znížil najmä pod vplyvom poklesu pridanej hodnoty v obchode, ubytovaní a reštauračných službách. Negatívne prispel aj pokles v priemysle, ktorý sa však týkal hlavne prvej vlny pandémie. Nepriaznivý ekonomický vývoj sa podpísal aj pod nižší výber daní.

Tabuľka 1:
Vývoj HDP podľa použitia (medziročná zmena v %, s. c.)

Zdroj: ŠÚ SR

	2019	2020				
	Rok	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Rok
Hrubý domáci produkt	2,3	-3,6	-12,1	-2,4	-2,7	-5,2
Konečná spotreba domácností a neziskových inštitúcií	2,3	1,1	-4,1	1,1	-2,2	-1,3
Konečná spotreba verejnej správy	4,7	1,2	-10,4	-0,3	0,1	-2,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu	5,8	-7,5	-15,1	-8,2	-15,4	-11,9
Vývoz výrobkov a služieb	0,8	-5,6	-26,0	0,7	1,8	-7,4
Dovoz výrobkov a služieb	2,1	-2,3	-26,8	-6,0	0,6	-8,7

1.2.2 Výrazné spomalenie ekonomickej aktivity sa prejavilo v zhoršení na trhu práce

Poklesla zamestnanosť a zvýšila sa miera nezamestnanosti. Rast priemernej mzdy sa spomalil, hlavne pod vplyvom verejného sektora. Verejný sektor rástol pod vplyvom nárastu tarifných plátov zamestnancov pracujúcich vo verejnej a štátnej službe. Mzdy v súkromnom sektore rástli pomaly.

Tabuľka 2:
Vývoj ukazovateľov trhu práce

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

	2019	2020				
	Rok	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Rok
Nominálna mzda (index)	7,8	6,2	-1,2	4,2	5,8	3,8
Reálna mzda (index)	5,0	3,3	-3,0	2,7	4,2	3,2
Kompenzácie na zamestnanca nominálne ESA 2010 (index)	6,6	5,6	-3,7	2,2	3,8	1,9
Produktivita práce z HDP (index, b. c.)	3,8	-0,2	-8,0	2,2	1,7	-1,1
Produktivita práce z HDP (index, s. c.)	1,3	-3,2	-9,8	0,1	-0,6	-3,4
Zamestnanosť podľa ESA 2010 (index)	1,0	-0,5	-2,6	-2,5	-2,0	-1,9
Miera nezamestnanosti podľa VZPS ¹⁾ (%)	5,8	6,0	6,6	7,2	7,0	6,7
Jednotkové náklady práce nominálne (ULC) ²⁾	5,3	9,1	6,7	2,1	4,5	5,5

Poznámka:

1) Výberové zisťovanie pracovných síl

2) Podiel rastu kompenzácií na zamestnanca v bežných cenách a rastu produktivity práce ESA 2010 v stálych cenách

Zamestnanosť poklesla o 1,9 % a zaniklo približne 52-tis. pracovných miest (v roku 2019 sa zvýšila o 1,0 %). Strmšiemu poklesu zabránili včasne zavedené vládne opatrenia na zachovanie pracovných miest. Vláda preplácala zamestnávateľom časť miezd, čím tlmili negatívny vplyv výpadku tržieb. Pracovné miesta ubúdali naprieč celým spektrom odvetví. Najviac k poklesu zamestnanosti prispel priemysel, obchodné činnosti a služby (najmä ubytovacie a rekreačné služby). Pandémia sa nedotkla zamestnanosti vo verejnom sektore a v informáciách a komunikáciách. Počet osôb pracujúcich v zahraničí pokračoval štvrtý rok za sebou v klesajúcom trende. Ich počet sa medziročne znížil o 6,7-tis. osôb. Na druhej strane počet cudzincov pracujúcich v SR v priemere za rok 2020 stagnoval, na konci roka už zaznamenával výrazný medziročný pokles.

Počet nezamestnaných po šesť rokov trvajúcim poklese vzrástol. Podľa výberového zisťovania pracovných síl sa počet nezamestnaných v roku 2020 zvýšil o 24-tis. osôb. Miera nezamestnanosti medziročne vzrástla o 0,9 p. b. na 6,7 %.

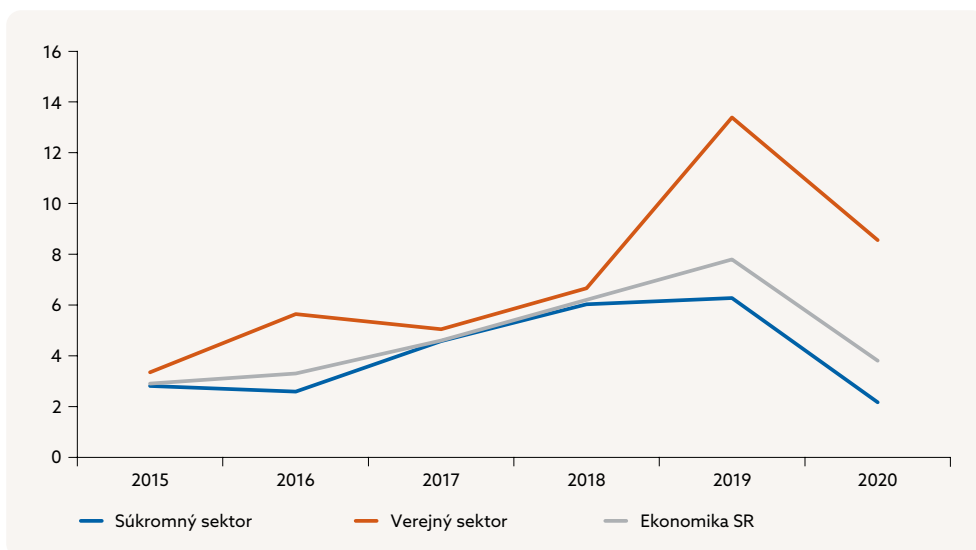
Priemerná mzda v roku 2020 vzrástla a dosiahla dynamiku 3,8 % (graf č. 8). Išlo o spomalenie o 4 p. b. oproti predchádzajúcemu roku. Rast miezd podporil hlavne vývoj vo verejnom sektore. Verejný sektor rástol v priebehu roka pod vplyvom nárastu tarifných plátov zamestnancov pracujúcich vo verejnej a štátnej službe. Mzdy v súkromnom sektore sa spomalili výraznejšie, podporovali ich aj vládne opatrenia. Výpadky tržieb a pokles ziskovosti sa premietli do mzdového vývoja. V súkromnom sektore nastal výraznejší pokles miezd v ubytovacích a stravovacích službách, ktoré boli najviac obmedzené počas veľkej časti roka. Mzdy sa však spomalili aj v priemysle, ktorý sa veľmi rýchlo otriasol z prvotného šoku.

V dôsledku slabšieho dopytu sa na trhu práce zmiernilo napätie na trhu práce v porovnaní s rokom 2019 a tlak na rast miezd oslabil. Pod vplyvom výraznejšieho poklesu ekonomiky v porovnaní so zamestnanosťou nominálna produktivita práce v roku 2020 poklesla a jej dynamika naďalej zaostáva za rastom mzdy.

Graf 8:
Vývoj priemernej
nominálnej mzdy
(medziročná
zmena v %)

Zdroj: ŠÚ SR,
výpočty NBS

1.2.3 Cenový vývoj ovplyvnili do veľkej miery globálne faktory

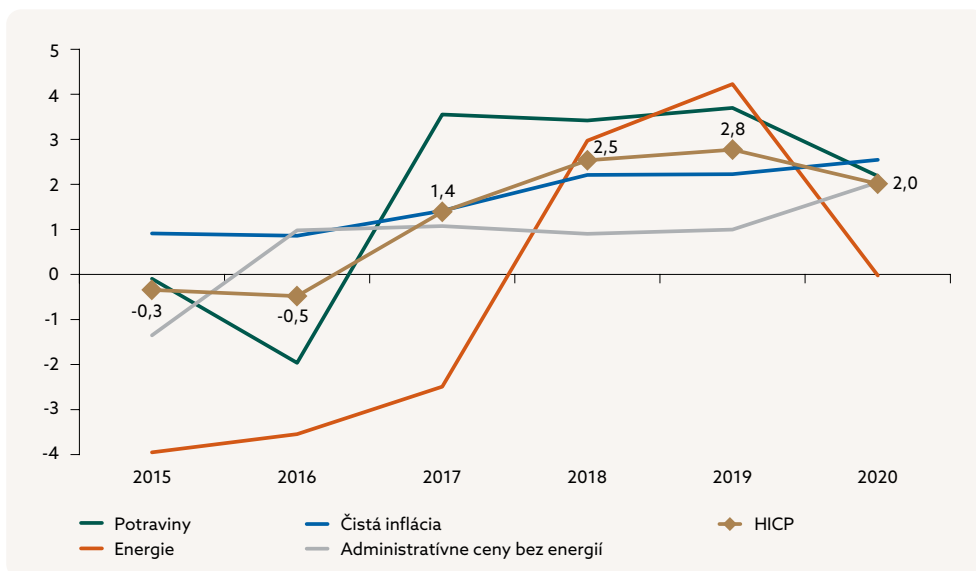
Inflácia sa v roku 2020 spomalila na 2,0 % (graf č. 9). V porovnaní s krajinami eurozóny patrilo Slovensko ku krajinám s najvyššou infláciou.

Najskôr v marci po prudkom náraste negatívnych ekonomických očakávaní výrazne klesla cena ropy. Jej pád bez väčšieho oneskorenia pôsobil na spomalenie inflácie aj v apríli 2020.

Graf 9:
Vývoj inflácie
(medziročná
zmena v %)

Zdroj: ŠÚ SR,
výpočty NBS

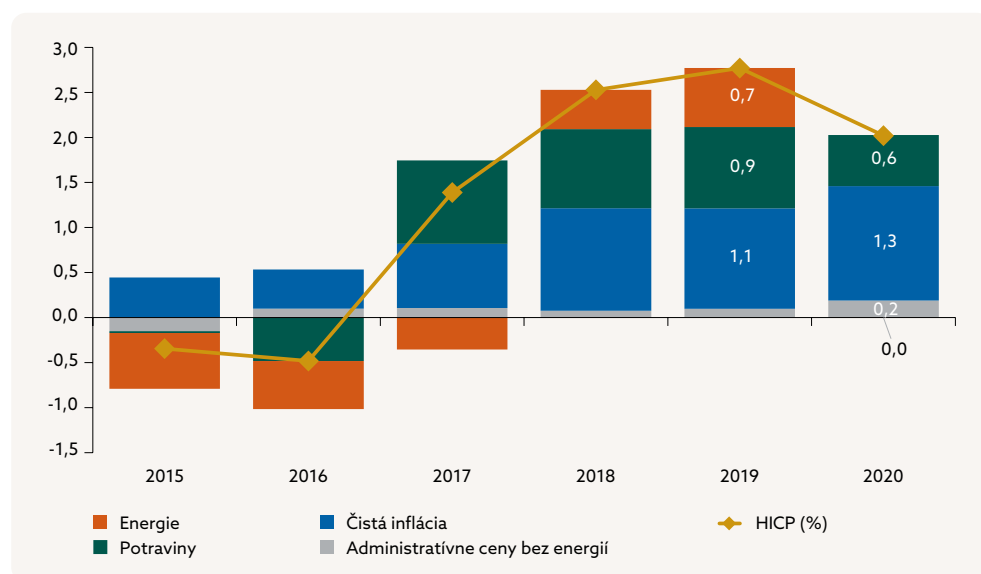
Po prvotnom šoku v cenách energií, klesli aj ceny agrokomodít. Úroveň spotrebiteľských cien potravín s miernym oneskorením začala klesať od júna do konca minulého roka a ich medziročný rast sa spomalil. Prím hral najmä vývoj

cien mäsa a nespracovaných potravín. Od výskytu prvých prípadov koronavírusu na území Slovenska bol najvýraznejší práve vplyv vývoja pohonných látok a potravín.

Čistá inflácia si zachovala vysokú dynamiku (graf č. 10). Uzatváranie ekonomiky a obmedzenia v roku 2020 sa prejavili v prepade domácej spotreby. Sťažené možnosti zisťovania cenového vývoja a z toho vyplývajúce odhady cien mohli zohrávať úlohu pri výpočte inflácie počas pandémie. Predajcovia tovarov a poskytovatelia služieb čelili počas celého roka výpadku tržieb, avšak fixné náklady museli pokryť. Vznikala tak paradoxná situácia, keď napriek slabému spotrebiteľskému dopytu sa ceny udržali pomerne vysoko.

Graf 10:
Vývoj inflácie
(medziročná
zmena v %,
príspevky v p. b.)

Zdroj: ŠÚ SR,
výpočty NBS

Rast regulovaných cien energií sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zmiernil. Ceny sa zmenili v januári 2020 a na ich stanovenie ešte nevlýval tlmiaci faktor pandémie. Na spomalenie tempa rastu regulovaných cien energií pôsobil najmä bazický efekt v cenách tepla.

1.2.4 Znížený deficit na bežnom účte platobnej bilancie

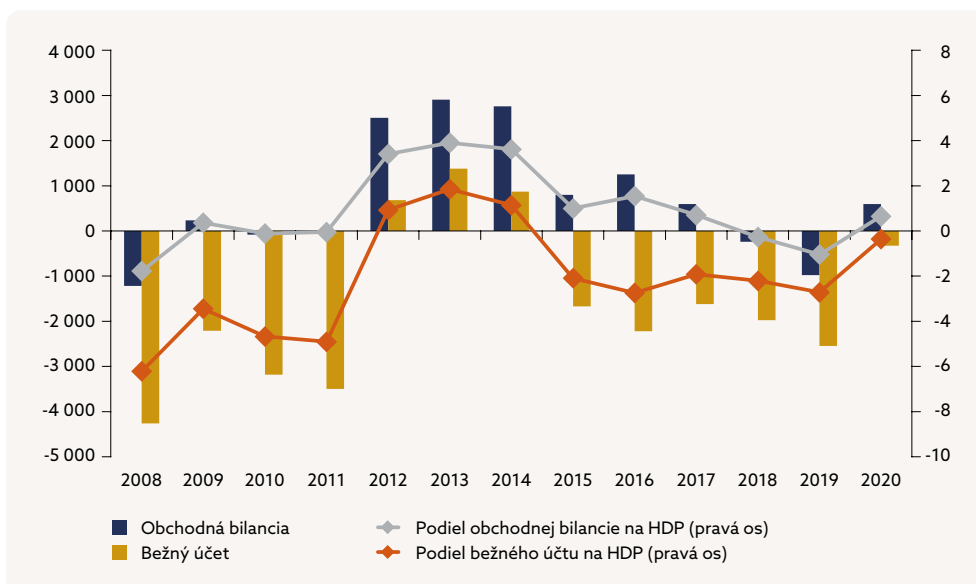
Zlepšenie obchodnej bilancie (graf č. 11) sa priaznivo prejavilo v znížení deficitu na bežnom účte platobnej bilancie. Pokles globálneho obchodu v prvej polovici roka sa premietol do prepadu zahraničného obchodu tak v exporte, ako aj importe. Export sa zlepšil v druhej polovici roka viac ako import, čo vyústilo do výrazne lepšieho salda bilancie zahraničného obchodu s tovarmi.

Ostatné položky bežného účtu (graf č. 11) sa výraznejšie nezmenili. Kladný prebytok v bilancii služieb sa vplyvom pandémie zmiernil. V rámci ostatných položiek sa mierne znížili deficity bilancií primárnych a sekundárnych výnosov.

Graf 11:
Vývoj bežného účtu a obchodnej bilancie (mil. EUR, %)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

Tabuľka 3:
Bežný a kapitálový účet platobnej bilancie (mld. EUR)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

	Rok 2019	Rok 2020
Tovary	-1,0	0,6
Vývoz	75,7	69,7
Dovoz	76,6	69,1
Služby	1,2	1,1
Primárne výnosy	-1,9	-1,5
Sekundárne výnosy	-0,8	-0,5
Bežný účet	-2,5	-0,3
Podiel bežného účtu na HDP v %	-2,7	-0,4
Kapitálový účet	0,7	1,1

Deficit na finančnom účte sa v minulom roku mierne zvýšil. Najvýznamnejší prílev súvisel s nárastom vkladov na účtoch centrálnej banky v rámci bilancie ostatných investícií. Vývoj na finančnom účte tiež ovplyvnil nákup zahraničných dlhových cenných papierov slovenskými rezidentmi. Ďalším faktorom bol odlev dlhového kapitálu vyplývajúceho z ekonomickej činnosti podnikateľských subjektov v bilancii priamych zahraničných investícií.

Tabuľka 4:
Finančný účet platobnej bilancie (mld. EUR)

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty NBS

	Rok 2019	Rok 2020
Priame investície	2,1	1,9
Portfóliové investície a finančné deriváty	0,4	2,7
Ostatné investície	0,9	4,8
Rezervné aktíva	1,5	1,4
Finančný účet	1,1	1,2

Poznámka: Údaje za položky finančného účtu sú uvádzané v čistom vyjadrení (Aktíva - Pasíva). Kladné hodnoty predstavujú čistý odlev a záporné hodnoty čistý prílev.